

ÁTALAKULÓ KORSTRUKTÚRA, GENERÁCIÓK KÖZÖTTI FESZÜLTSGFORRÁSOK

(szerző: Monostori Judit PhD, Népeségtudományi Kutatóintézet)

A társadalmak fenntarthatósága szempontjából alapvető kérdés, hogy hogyan alakul az adott társadalom korosztályi szerkezete, hogy az együtt élő generációk között milyen makro és mikro szintű együttműködés alakul ki, hogy milyen értékeket adnak át és tolerálnak egymásnak, hogyan fogadják egymás élethelyzeteit.

A társadalom korstruktúrája fontos szerepet játszik abban, hogy hosszú távon fenntartható-e egy társadalom. A hazai társadalomszerkezet egyik legnagyobb problémája a demográfiai öregedés, vagyis az a jelenség, hogy az utóbbi évtizedekben folyamatosan növekedett az idősebb korosztályok aránya. Ez magyarázható azzal, hogy a korábbi évtizedekhez képest sokkal kevesebb gyermek születik, így a fiatalabb generációk aránya csökken. Másrészt a várható élettartam is növekedett, ami szintén hozzájárult az idősek arányának növekedéséhez.

Az öregedő társadalom számos társadalmi intézményrendszer működését próbára teszi (pl. egészségügyi ellátórendszer, szociális védőháló, nyugdíjrendszer), ugyanakkor negatív hatása elsősorban abban jelentkezik, hogy az eltorzuló korosztályi szerkezet alapvetően befolyásolja a társadalmak jelenlegi és jövőbeli fenntarthatóságát, hiszen az alacsony termékenység a jelen és a jövő fiataljainak számát csökkenti, ezáltal a társadalmi javak megtermelését szolgáló munkaerőpiaci potenciált szűkíti.

Az aktív korúak szűkülő rétege mellett Magyarországon súlyos problémaként jelentkezik a több évtizedes múltra visszatekintő alacsony foglalkoztatási ráta. Ez méginkább felerősíti a demográfiai öregedés társadalmi intézményrendszerre nehezedő nyomását. A felosztó-kirovó elven alapuló nyugdíjrendszernek, az egészségügyi és szociális ellátórendszernek valamint az idősek ellátásával foglalkozó szolgáltatásoknak a költségeit egy szűkülő foglalkoztatotti rétegnek kell előteremtenie. Ez komoly generációk közötti konfliktus potenciálként jelenik meg.

Mikro szinten a legkomolyabb társadalmi feszültségforrást az jelentheti, hogy az idősebb és a fiatalabb korosztályok együttélése egyre ritkábbá válik, ezáltal az idősebb és a fiatalabb korosztályok kevesebb közvetlen támogatásra számíthatnak egymástól, mint korábban. Kevésbé ismerik és élik meg egymás problémáit, mint a korábbi évtizedekben.

Azzal, hogy a család elveszíti az idősebbek számára nyújtott védőháló funkcióját, egyre inkább az államra maradnak azok a feladatok, amelyek az idősek egészségi állapotával, szociális helyzetével függenek össze.

Az előadás bemutatja a demográfiai öregedés jelenségét és az azzal kapcsolatos jövőre vonatkozó előrejelzéseket, számszerűsíti a foglalkoztatottak és az idősebb korosztályok arányát, és bemutatja az elmúlt évtizedek legfontosabb családszerkezeti változásait, ami a generációs együttélési mintákra vonatkozik.